Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo tygodniowe.

Organ Związku stowarzys[illegible]obkowych i gospodarczych dla Galicji i W. Ks. Krakowskiego

wychodz[illegible] Poniedziałek w objętości pół arkusza.

Nr. 3. **Poniedziałek**, dnia 22. stycznia 1877. **IV. rocznik.**

Treść: Kółka kredytowe włościańskie. — Korespondencya z Mościsk. — Bibliografia. — Inserat.

Kółka kredytowe włościańskie.

(Referat Dra Tadeusza Skałkowskiego, odczytany na posiedzeniu Wydziału Związku dnia 4. grudnia 1876. i uzupełniony w myśl uchwał, na tém posiedzeniu powziętych.*)

Celem należytego zbadania kółek kredytowych włościańskich udałem się do Stanisławowa, gdzie od członka Dyrekcyi Banku zaliczkowego p. Urbana zasięgnąłem dokładnéj informacyi. Podczas mojéj bytności v Stanisławowie zastałem dopiéro trzy takie kółka, później jeszcze pięć nowych powstało. Mniemam jednak, że już dziś można kółka te zalecić towarzystwom zaliczkowym, jako bardzo stósowną formę udzielania kredytu rolniczego na dłuższe terminy spłaty. Ma bowiem organizacya kółek tak wielkie zalety, że znając usposobienie ludu i stosunki wiejskie już dziś można wnosić o dobrych skutkach rozpowszechnienia kółek kredytowych.

Przedewszystkiem nadmienić wypada, że utworzenie kółka kredytowego wymaga wiele starań i pracy. Trzeba zgłaszającym się włościanom dokładnie wyjaśnić istotę prawną zawiązać się mającego kółka, a szczególnie wytłumaczyć im znaczenie i doniosłość solidarnéj poręki. Trzeba dołożyć starań względem zebrania dokładnych wiadomości o stosunkach osób, wchodzących w skład kółka kredytowego i wpłynąć na wybór odpowiednéj osobistości na pełnomocnika i reprezentanta kółka.

Jeżeli jednak Dyrekcya Tow. zal. potrzebnych starań nie szczędzi, to pewném jest, że prawie w każdéj wsi uda się połączyć w kółko kredytowe gospodarzy trzeźwych, pracowitych i rzetelnych, a zatém zasługujących na zaufanie i dających Towarzystwu dostateczną gwarancyą, iż udzielona im pożyczka będzie punktualnie spłacaną. Zostaną na boku włościanie niemoralni, próżniacy i nałogowi, lub zaawanturowani w lichwiarskie długi, a skupią się w kółka kredytowe tacy, w których gospodarności i pracowitości jest jeszcze przyszłość dla kraju. — Tym sposobem zyskuje kółko silną podstawę moralną; dostateczną zaś prawną gwarancyą spłaty jest skrypt, zeznany przez wszystkich, należących do kółka, jako solidarnych współdłużników.

Po zeznaniu skryptu otrzymują uczestnicy kółka przypadające im kwoty. Przy 100 złr. przypada:

na udział	10 zł.
„ procent półroczny	5 zł.
koszta notarjalne	1 zł. 50 ct.
Razem	16 zł. 50 ct. *)
pozostaje do wypłacenia	83 zł. 50 ct.

Przy pożyczce z banku włościańskiego w wysokości 100 złr. strąca się:

na stratę kursową	12 zł.
„ udział	5 zł.
„ wygotowanie listu	1 zł. 50 ct.
procent 4 miesięczny	3 zł. 75 ct.
koszta notarjalne i asekuracya co najmniéj	5 zł.
Razem	27 zł. 25 ct.
Otrzymuje więc włościanin	72 zł. 75 ct.

a zatem przeszło 10 zł. mniéj, aniżeli przy pożyczce w kółku kredytowém. Nie liczymy tu jeszcze kosztów wyrobienia pożyczki z Banku włościańskiego, a wiadomo, jak umieją w takim razie wyzyskiwać lud pokątni pisarze.

Spłata pożyczki przez kółko zaciągniętéj odbywa się w Stanisławowie w 5 ratach, co jest, wedle mego przekonania, daleko właściwsze, aniżeli długo terminowe pożyczki z włościańskiego banku. Zastrzeżone jest półroczne wypowiedzenie każdego czasu, podobnie jak przy pożyczkach z kas oszczędności, lecz przy zwykłym toku interesów nie ma obawy, aby towarzystwo miało potrzebę z tego prawa korzystać.

Kółka kredytowe mogłyby przeto stać się bardzo zbawiennemi dla ludu wiejskiego we wszelkich wypadkach, gdzie lud potrzebuje kredytu na czas dłuższy, niż na jeden rok, n. p. na dwa lub trzy lata. Taki zaś kredyt, któryby sięgał daléj, niż na trzy lata, t. j. kredyt amortyzacyjny, jak n. p. w banku włościańskim tylko w nadzwyczaj wyjątkowych wypadkach może być pożyteczny, jeżeli zważymy na lekkomyślność i nieoględność

*) Patrz Nr. 48. i 49. z r. 1876.

*) Wzór kwestyonarza i planu amortyzacyjnego podajemy poniżéj (P. R.)

włościan naszych. Najczęściéj zaś kredyt długoletni jest dla włościan przyczyną ostatecznéj ruiny. Włościanin bowiem pożycza kwotę większą, choć jéj nie potrzebuje i nie potrafi jéj użyć produkcyjnie. Marnuje przeto pożyczone pieniądze i uszczupla swój majątek, a następnie nie może podołać ratom bankowym. Pożyczka zaś na krótszy czas udzielona snadniéj skłanią włościanina do większéj pracowitości i oszczędności, skoro bliżkim jest termin spłaty całego długu, a nadto gdy połączeni w kółko kredytowe nawzajem kontrolują się co się tyczy użycia pożyczki i sami pilnują regularnéj spłaty.

Jest zatém kredyt udzielony za pośrednictwém kółek daleko właściwszy dla ludu, aniżeli ten rodzaj kredytu, którego bank włościański udziela.

Zważywszy jednak, że kółka wedle praktyki banku stanisławowskiego biorą pożyczkę w 5 ratach półrocznych, i zapewne wszędzie na dwa lub trzy lata pożyczać będą, ponieważ przy krótszych terminach a zatém i mniejszych pożyczkach nie potrzeba tworzyć kółka, koniecznćm jest zastrzegać sobie prawo wcześniejszego wypowiedzenie i ściągnięcia całego kapitału.

Ze względu zaś na okoliczność, że wypowiedzenie wcześniejsze kapitału naraziłoby uczestników kółka na ciężkie przejścia, a w razie oporu z ich strony zmusiłoby Towarzystwo do przeprowadzenia egzekucyi, połączonéj z kosztami i stratą czasu i uciążliwością dla dłużników, że przeto takiego wypowiedzenia, ile możności, unikać należy — okazuje się, iż tylko towarzystwa dość zasobne, i niepotrzebujące się obawiać nagłego wycofania powierzonych im do obrotu kapitałów, mogą rozdzielać pewną część swoich funduszów pomiędzy włościańskie kółka kredytowe. Można przeto zalecać te operacye tylko zamożnym i ustalonym już towarzystwom i zawsze należy ostrzegać, aby rozdana między kółka kredytowe suma nie przewyższała połowy sumy, na poczet udziałów wpłaconéj.

Wypada jeszcze zastanowić się nad kwestyą, czyli mogą Towarzystwa zaliczkowe udzielać kredyta kółkom w obec tego, iż wedle statutów tylko członkowie Towarzystwa mają prawo korzystać z kredytu.

Jeżeli przeto Towarzystwa mają pożyczać kółkom włościańskim, a nie naruszyć zasady, że tylko członkowie Towarzystwa z kredytu przez Towarzystwo udzielanego korzystać mogą, — to muszą albo wszyscy uczestnicy kółka być członkami Towarzystwa zaliczkowego, albo też k ó ł k o, jako odrębna spółka osób, w skład kółka wchodzących, przystępuje do Towarzystwa.

Przeciw przyjęciu wszystkich uczestników kółka do Towarzystwa na członków przemawia słuszna bardzo obawa, iż wszedłby do Towarzystwa w wielkiéj masie żywioł nieoświecony, który łatwo mógłby stać się narzędziem w ręku osób, pragnących owładnąć ster Towarzystwa.

Daleko stósowniejszém przeto będzie, jeżeli kółko jako takie, przystąpi do towarzystwa i wybierze z grona swego reprezentanta, który na ogólném zgromadzeniu Towarzystwa będzie kółko zastępywał. Kółko przedstawia zatém w tym wypadku spółkę solidarnych dłużników, którzy jako spółka (a zatém jako osoba moralna) przystępują do Towarzystwa, i wszyscy wspólnie mają tylko jeden udział i jeden głos, a prawo głosowania wykonują przez pełnomocnika.

Skrypt dłużny powinien być zarazem aktem zawiązania się kółka kredytowego i powinien zawiérać deklaracyą przystąpienia do Towarzystwa zaliczkowego, niemniéj téż upoważnienie pełnomocnika kółka do głosowania imieniem tegoż na zgromadzeniach Towarzystwa zaliczkowego.

W tym kierunku należałoby uzupełnić formularz skryptu dłużnego, używany w Banku stanisławowskim.*)

Jeżeli jednak kółka kredytowe włościańskie mają rzeczywiście przyczynić się do podniesienia gospodarstwa uczestników kółek, jeżeli kredyt kółkom udzielonym ma być istotnie użytym produkcyjnie, to opieka Dyrekcyi Towarzystwa nad kółkiem powinna trwać ustawicznie, a gdy Dyrekcya nie może bezpośrednio czuwać nad gospodarstwem uczestników kółka, przeto powinna poruczyć ten dozór osobie zamieszkałéj w téjże saméj wiosce.

Byłaby to oczywiście opieka moralna tylko, ale niezmiernie ważna dla włościan, którzy pozostawieni sami sobie prędzéj lub później stają się pastwą spekulantów, czychających na ich ruinę i wywłaszczenie.

Taką opiekę nad włościanami w Wielkopolsce wykonują kółka rolnicze, których z końcem r. 1875. było w W. Księstwie Poznańskim 61 a które liczą przeszło 3800 członków. K ó ł k a r o l n i c z e, wedle sprawozdania patronatu tych kółek za rok 1875. — zmierzają do podniesienia rolnictwa i dobrobytu przez rozszérzanie wiadomości rolniczych i ekonomicznych, przez rozpowszechnianie doświadczeń gospodarczych, przez pośrednictwo w zakupnie narzędzi, nasion i t. d. — przez zwiédzanie wzorowych gospodarstw, popularne wykłady, zakładanie biblioteczek podręczuych. Program ten początkowo między właścicielami większych posiadłości nie budził zaufania, mniemano, że niepotrafi włościan zainteresować, lecz kilkoletnia praktyka inaczéj przekonała. Okazało się, że włościanie garną się do kółek z nadzwyczajną ochotą, że bardzo gorliwie uczęszczają na zebrania, że korzystają wiele z zalecanych przykładów i polepszają swój sposób gospodarowania, podnoszą hodowlę bydła, zaprowadzają płodozmiany, uczą się uprawy roślin pastewnych i okopowych, zakupują wspólnym kosztem udoskonalone narzędzia i stuczne nawozy. — Skutkiem tego podnosi się niezmiernie dobrobyt między włościanami, wzrasta moralność i oświata. Zawiązuje się nie-

*) Obecnie w Stanisławowie używany formularz skryptu i projektowane przez nas zmiany podamy w następnym Nr. (P. R.)

rozerwalny węzeł między ludem wiejskim, a inteligencyą wiejską, która te kółka tworzy i niemi kieruje. Wprawdzie stosunki w Galicyi są o wiele gorsze, aniżeli w Poznańskiém, i nie prędko dojdzie nasz lud do tego stopnia rozwoju, aby urzeczywistnienie programu wielkopolskich kółek rolniczych było możebném. Lecz mimo tego zawiązywanie kółek rolniczych w Galicyi dałoby się już dziś przeprowadzić, oczywiście w początku z programem nader skromnym.

I u nas jest już wiele takich wiosek, gdzie znajdzie się grono gospodarzy włościan, skłonnych do przyswojenia sobie wiadomości i doświadczeń gospodarczych. Gdyby właściciel, lub zarządca dworskiego obszaru, starał się takich ludzi połączyć w kółko i obznajamiał ich powoli z gospodarczemi doświadczeniami, praktykowanemi już na obszarach dworskich, — zyskałby niezawodnie w krótkim czasie ich zaufanie. Środków do przyprowadzenia ulepszeń w gospodastwach włościańskich dostarczyłyby kółka kredytowe.

Wtedy dopiéro możnaby mieć rękojmią, że udzielony włościanom kredyt użytym jest produkcyjnie i racyonalnie.

Wiemy, że utworzenie kółek rolniczych natrafiłoby w wielu miejscach na nieprzezwyciężone przeszkody. Wiemy, jak trudnym jest początek pracy podobnéj z ludem, ale wiemy także, że w wielu okolicach lud ten potrafi już ocenić szczérą przechylność i umié poznać interes własny. Gospodarstwo zaś na obszarach dworskich tak dalece wyżéj stoi od gospodarstwa włościańskiego, że samo już zachęcanie do naśladowania tych najbliższych przykładów, oczywiście z uwzględnieniem odrębuych warunków, w jakich znajduje się włościanin, podniosłoby nadzwyczajnie produkcyjność rolniczą naszego kraju.

Towarzystwa zaliczkowe przeto, które podjęłyby się zawiązywanie kółek kredytowych włościańskich, powinneby wziąść równocześnie inicyatywę w zawiązywaniu włościańskich kółek rolniczych. — Rozumié się samo przez się, że kółka rolnicze nie potrzebują mieć w początku swego istnienia ani statutów, ani wybiéranego zarządu. Zależy tylko na istocie rzeczy, to jest na połączaniu grona gospodarzy włościan, moralnych i pracowitych, pod kierownictwem inteligencyi wiejskiej w celu podniesienia gospodarstwa. Moralną pomoc musi udzielić włościanom zamieszkały na sąsiednim dworskim obszarze właściciel, dzierzawca lub zarządca, — materyalnych środków dostarczy towarzystwo zaliczkowe. Ani moralna opieka bez materyalnéj pomocy, ani sam kredyt bez opieki inteligentnéj — nie wystarcza. Lecz stokrotnych plonów spodziéwać się można, jeżeli udzielanie kredytu pójdzie w parze z pracą nad podniesieniem moralności i gospodarności ludu.

Plan umorzenia zaliczki

w kwocie 750 zlr. w. a., danéj ze Stanisławowskiego Banku zaliczkowego II. kółku pożyczkowemu w Mekietyńcach, zastępowanemu przez gospodarza Kuzia Iwanyszyna.

Liczba porządkowa	Imię i nazwisko członków kółka pożyczającego	wypłacona pożyczka Złr. W. A.	po zaspokojeniu piérwszych wydatków, jako to: na udział	na procent półroczny	za skrypt notaryalny i inne drobne wydatki	Razem	Rozdzielono gotówką	I. rata 19. lutego 1877 na kapitał	I. rata na procent	II. rata 19. sierpnia 1877 na kapitał	II. rata na procent	III. rata 19. lutego 1878 na kapitał	III. rata na procent	IV. rata 19. sierpnia 1878 na kapitał	IV. rata na procent	V. rata 19. lutego 1879 na kapitał	V. rata na procent	Uwaga.
1	Kuź Iwanyszyn . .	100	10 —	5 —	1 50	16 50	83 50	20 —	4 —	20 —	3 —	20 —	2 —	20 —	1 —	20 —	— —	
2	Jurko Maksymów .	100	10 —	5 —	1 50	16 50	83 50	20 —	4 —	20 —	3 —	20 —	2 —	20 —	1 —	20 —	— —	
3	Andryjo Hnatyszyn	100	10 —	5 —	1 50	16 50	83 50	20 —	4 —	20 —	3 —	20 —	2 —	20 —	1 —	20 —	— —	
4	Stefan Babiak . .	100	10 —	5 —	1 50	16 50	83 50	20 —	4 —	20 —	3 —	20 —	2 —	20 —	1 —	20 —	— —	
5	Iwan Hryniów . .	100	10 —	5 —	1 50	16 50	83 50	20 —	4 —	20 —	3 —	20 —	2 —	20 —	1 —	20 —	— —	
6	Fedor Hryniów . .	50	5 —	2 50	— 75	8 25	41 75	10 —	2 —	10 —	1 50	10 —	1 —	10 —	— 50	10 —	— —	
7	Iwan Ostajów . .	50	5 —	2 50	— 75	8 25	41 75	10 —	2 —	10 —	1 50	10 —	1 —	10 —	— 50	10 —	— —	
8	Józef Iwanyszyn .	50	5 —	2 50	— 75	8 25	41 75	10 —	2 —	10 —	1 50	10 —	1 —	10 —	— 50	10 —	— —	
9	Semań Olexyszyn .	50	5 —	2 50	— 75	8 25	41 75	10 —	2 —	10 —	1 50	10 —	1 —	10 —	— 50	10 —	— —	
10	Semań Śliwiński .	50	5 —	2 50	— 75	8 25	41 75	10 —	2 —	10 —	1 50	10 —	1 —	10 —	— 50	10 —	— —	
	Razem .	750	75 —	37 50	11 25	123 75	626 25	150 —	30 —	150 —	22 50	150 —	15 —	150 —	7 50	150 —	— —	
						750 zlr.		180 zlr.		172 zlr. 50 ct.		165 zlr.		157 zlr. 50 ct.		150 zlr.		

Kasa Banku zaliczkowego w Stanisławowie
stowarz. zar. z nieogr. poręką
dnia 19. sierpnia 1876.

Wykaz gospodarzy

wsi Mekietyńce w powiecie stanisławowskim w chodzących w skład solidarnie obowiązanego kółka kredytowego, reprezentowanego przez Kuzia Iwanyszyna

Liczba porządkowa	Imię i nazwisko	Nr. konskrypcyjny domu	Nr subrepart. gruntu	Wiele posiada: morgów gruntu	Wiele posiada: zabudowań	Inwentarza sztuk: koni	Inwentarza sztuk: wołów	Inwentarza sztuk: krów	Inwentarza sztuk: jałownik itp.	Wartość przybliżona całéj własności zł. w. a.	Czy zabudowania są ubezpieczone od ognia w którém Towarzystwie i w jakiéj wartości	Czy jest obdłużony jaką pożyczką i w któréj Instytucyi	Kwota żądanéj pożyczki zł. w. a.	W jakich ratach ma nastąpić spłata pożyczki
1	Stefan Babiak	45	120	16	4	3	2	4	3	1800	nie	nie	100	5 rat kwart
2	Iwan Ostapów	82	181	12	3	2	2	3	2	1300	nie	nie	100	5 rat kwart.
3	i t. d.													
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
	Razem													

Uwaga: Powyż wymienionych gospodarzy polecić mogę jako moralnych, pracowitych i na powyższy kredyt zasługujących.

(Podpis właściciela, dzierżawcy lub duszpastérza).

(Pieczęć gminna).

Spisano w Urzędzie gminnym w Mekietyńcach dnia 15. sierpnia 1876.
Józef Wasyliszyn,
naczelnik gminy.

Widziano w Wydziale pow. stanisławowskim dnia 17. sierpnia 1876.
(L. S.) *Szydłowski*, zast. Prez.

Korespondencya.

W Mościskach, dnia 20. Stycznia 1877.

(A. O.) Zubożenie kraju i lichwa, tak żjadliwie grasująca w kraju przyczyniły się przeważnie do tego, — iż nasze Towarzystwa zaliczkowe ustaliły sobie byt i istnienie, szczególniéj w miejscowościach, w których trafnie obrany Zarząd steruje odpowiednio sprawami stowarzyszonych. Na czasie również było złączenie się wszystkich Towarzystw mających jeden cel i jedno dążenie, w węzeł Związku.

Związek instytucya nowa nie jest dotąd zorganizowaną tak, jakby tego dobrze zrozumiany interes stowarzyszeń, w skład tego wchodzących, szczególnie prowincyonalnych wymagał; gdy jednak u nas każde ulepszenie żółwim postępuje krokiem i długiego potrzebuje czasu do zrealizowania użytecznych a nawet korzystnych dla ogółu projektów, przeto dziś, skoro organ stowarzyszeń gorąco zajął się tak ważną kwestyą, jaką jest sprawa założenia centralnego banku zaliczkowego, a nie brak ludzi światłych, którzyby utworzenia takiéj centralnéj instytucyi pieniężnéj dla stowarzyszeń chętnie się podjęli, powinne wszystkie Towarzystwa prowincyonalne usilnie się starać, aby ten proponowany przez Związek centralny Bank zaliczkowy jak najrychléj w życie wprowadzić. Chodzi tylko o to, w jaki sposób przeprowadzić porozumienie między Związkiem a pojedyńczémi Towarzystwami? Sprawy téj nie należałoby odkładać aż do Walnego zebrania się Związku, wprzód trzeba przygotować materyał, któryby na najbliższém Walném Zgromadzeniu Związku przyszedł pod uchwały.

Za najkrótszą i najodpowiedniejszą drogę, uważałbym, aby Patronat Związku zwołał do Lwowa lub jednego z większych miast prowincyonalnych (w którém jest siedziba tow. zaliczk.) n. p. Przemyśla lub Sambora wiec spółek (nazwijmy go n. p. sejmikiem), na którymby sprawa związkowego zakładu pieniężnego należycie pod rozwagę wzięta była.

Mam nadzieję, że Towarzystwa prowincyonalne poprą mój wniosek, a proponowany przezemnie wiec spółek najdaléj na przyszły miesiąc przyjdzie do skutku.

Bibliografia.

Mieczysławа Lyskowskiego „O zakładaniu u nas rozmaitych spółek ludowych“ rzecz powiedziana na sejmiku spółek zarobkowych polskich w Poznaniu roku 1876 wyszła w Poznaniu w drukarni I. J. Kraszewskiego (Dr. W. Łebiński) z datą: 1877. — Rozbiór téj pracy odkładawy na później.

Adolfa Piotrowskiego Wskazówki likwidatora do pobieżnego obliczania wartości budynków i ziemiopłodów i poszkodowanych. Lwów 1877. Broszurkę tę, pióra znanego na tém polu pracownika, zalecamy dla tego, że nie jeden z członków naszych stowarzyszeń zastępuje interesa ubezpieczeń — i że w książeczce téj znajdą wskazówki i poszkodowani. Snadnie więc nie jednemu, zwłaszcza z włościan, radą przyjść będzie mógł w pomoc, kto z pracą tą się zaznajomi. Naszym zaś jest obowiązkiem wszelkiemi sposoby iść w pomoc ludowi.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Dr. Alfred Zgórski.**

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.